

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

katedra tělesné výchovy

**VYBAVENOST ZAHRAD MATEŘSKÝCH ŠKOL
VE VZTAHU K NÁZORŮM PEDAGOGŮ A DĚTÍ**

Diplomová práce

**Facilities of a Pre-school gardens as a subjekt
of opinions of Pedagogues and Childrens**

Thesis

Vedoucí diplomové práce: **Doc. PhDr. Hana Dvořáková, CSc.**

Autor diplomové práce: **Bc. Eliška Troníčková**

Studijní obor: **Pedagogika předškolního věku**

Forma studia: **kombinovaná**

Diplomová práce dokončena: **červen, 2011**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne 22. 6. 2011

Eliška Troníčková

Poděkování

K uskutečnění této práce mi pomohla vedoucí práce doc. PhDr. Hana Dvořáková, CSc., které bych touto cestou chtěla poděkovat za pozitivní motivaci i připomínky, a za příjemnou spolupráci.

Díky ochotě ředitelek a učitelek z několika pražských mateřských škol jsem získala informace, které mi pomohly při realizaci výzkumu.

Děkuji Vám.

ANOTACE

Teoretická část diplomové práce se zabývá pohybem dítěte v mateřské škole, využitelností školní zahrady a jejím vybavením po technické a účelové stránce.

Praktická část je věnována výzkumu, který se zabývá analýzou zahrad mateřských škol, a který má za cíl zjistit, zda vybavení zahrad odpovídá potřebám pedagogů a dětí.

Klíčová slova

1. Dítě
2. Pohyb
3. Mateřská škola
4. Školní zahrada
5. Herní prvky

Theoretical part of this Diploma Thesis is attend to movement of a children in the pre-school, availness of scholl garden and its facilities from technical and purpose matter.

Practical part of this Diploma Thesis is attend to research of Analysis Pre-school gardens, which has and object to ascertain that garden's facilities are conform to pedagogue and children's needs.

Key words

1. Child
2. Movement
3. Kindergarden
4. Scholl garden
5. Games elements

ÚVOD.....	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1. Pohyb ve vztahu k dítěti.....	9
2. Mateřská škola	13
2.1 Pohyb dítěte v mateřské škole.....	13
2.2 Pohybové činnosti mateřské školy	15
3. Školní zahrada.....	18
3.1 Funkce školní zahrady.....	18
3.2 Vybavení školní zahrady	19
3.3 Zákony a bezpečnostní normy	23
4. Herní prvky	28
PRAKTICKÁ ČÁST	31
5. Cíle a hypotézy	31
6. Metody.....	32
7. Vybrané mateřské školy	33
8. Výsledková část	34
8.1 Charakteristika mateřské školy	34
8.1.1 Analýza vybavení školní zahrady	34
8.1.2 Hodnocení dotazníku učitelů	35
8.1.3 Hodnocení odpovědí dětí	36
8.2 Charakteristika mateřské školy	37
8.2.1 Analýza vybavení školní zahrady	38
8.2.2 Hodnocení odpovědí pedagogů	39
8.2.3 Hodnocení odpovědí dětí	40
8.3 Charakteristika mateřské školy	41
8.3.1 Analýza vybavení školní zahrady	41
8.3.2 Hodnocení odpovědí pedagogů	42
8.3.3 Hodnocení odpovědí dětí	43
8.4 Charakteristika mateřské školy	44
8.4.1 Analýza vybavení školní zahrady	45
8.4.2 Hodnocení dotazníků pedagogů.....	45
8.4.3 Hodnocení odpovědí dětí	46
9. Srovnávací analýza zahrad pozorováním	48
10. Celkové výsledky dotazníkového šetření	49
11. Diskuze	54

ZÁVĚRY	56
SEZNAM LITERATURY.....	58
PŘÍLOHY	60
Příloha č.1 – 5 fotodokumentace herních prvků	
Příloha č.6 dotazník pro pedagogy	
Příloha č. 7 záznamový arch pro odpovědi dětí	
Příloha č. 8 – 11 fotodokumentace zahrad	

ÚVOD

Neodmyslitelnou součástí lidského života je pohyb. Všichni jsme neustále v pohybu – doma, venku, v práci. Všude a pořád. Pohyb je přirozenou součástí každého dospělého i každého dítěte.

Pro dítě je pohyb biologickou potřebou i prostředkem k naplňování ostatních potřeb, které jsou nezbytné pro zdravý vývoj. Pohyb je podporován rodinou, později i mateřskou školou. Ta má za cíl přispět, prostřednictvím pohybových aktivit, k uspokojení potřeb v oblasti motorické, emocionální i sociální.

Mateřská škola by měla být schopna nabídnout dětem širokou škálu nejrůznějších činností, které budou podporovány dostatečně vybaveným interiérem i exteriérem, kde nebudou chybět učební pomůcky, nářadí ani náčiní. Součástí mateřských škol jsou školní zahrady, které v režimu dne plní nejrůznější funkce. Jejich vybavení by tak mělo být těmto funkcím zcela přizpůsobeno.

Vybavení zahrad herními i jinými prvky není úplně jednoduchou ani levnou záležitostí. Herní prvky a jejich doplňky musí splňovat současné evropské normy a dodávající firmy tak musí zaručit jejich funkčnost, nezávadnost a bezpečnost certifikátem. Mateřské školy následně musí zajistit jejich udržování a kontrolu.

Práce je zaměřena na vybavenost školních zahrad.

Vedla mě k tomu skutečnost, že některé zahrady mateřských škol jsou vybaveny nejrůznějšími herními prvky a jiné zejí prázdnotou. Zajímala jsem se o to, jak na vybavení nahlíží pedagogové a zda vyhovuje potřebám a oblibě dětí.

Cílem práce je zanalyzovat současné zahrady mateřských škol, jakými proměnami prošlo vybavení zahrad a proč. Zda vybavení odpovídá potřebám pedagogů i potřebám dětí, zda jsou stávající zařízení dostatečně bezpečná a u dětí oblíbená.

Teoretická část bude zaměřena na pohyb dítěte v mateřské škole, na využitelnost a vybavenost jejich zahrad. V praktické části se pak budu věnovat výzkumu, který zrealizuji u vybraných mateřských škol. Bude obsahovat analýzu vybavenosti školních zahrad a názory pedagogů a dětí na jejich využitelnost a oblibu, které získám dotazníkovou metodou.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Pohyb ve vztahu k dítěti

Vývoj lidského života je na počátku velmi rychlý. Od bezmocně ležícího človíčka vybaveného pouze základními reflexy, až ke vzpřímenému člověku, kam vedou první krůčky, první manipulace s předměty a celkové poznávání světa.

Pohyb je neodmyslitelnou součástí dětství a je základní životní potřebou i prostředkem pro naplňování potřeb ostatních. Pohyb je poznáváním, prožíváním, je znakem zdraví a radosti. Pohyb je součástí lidské osobnosti. Pomocí prvních pohybů se dítě nerozvíjí pouze tělesně a pohybově, ale také psychicky a sociálně.¹

„Dítě do lidského světa vstupuje a je základně pro tento svět vybaveno - je vybaveno pro lidský vztah!“²

Věta od Matějčka nás přímo navádí k tomu, abychom, my jako rodiče a společnost, dítěti nabídli dostatečně podnětné a vyhovující prostředí. Prostředí, ve kterém budou naplňovány všechny základní potřeby dítěte.

Mezi základní životní potřeby patří pohyb a hra, která vychází z biologické i psychologické podstaty dítěte. Uspokojování potřeb, je nezbytné pro zdravý vývoj každého jedince.³

Potřeby se dělí na psychické a biologické.

Mezi psychické potřeby řadíme:

- potřebu určitého množství kvality a proměnlivosti vnějších podnětů
- potřebu určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech
- potřebu prvotních citových a sociálních vztahů

---

¹ DVOŘÁKOVÁ, H. *Sportujeme s nejmenšími dětmi*. Praha: Olympia 2001

² MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíce potřebují*. Praha: Portál 1992, s. 11.

³ MIŠURCOVÁ, V., FIŠER, J., FIXL, V. *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha: PNS 1980

- potřebu identity (potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty)
- potřebu otevřené budoucnosti a životní perspektivy⁴

Mezi biologické potřeby řadíme mimo jiné pohyb, který se stává významným činitelem zdravého vývoje člověka.

Je důležité respektovat individualitu v uspokojování potřeb každého dítěte.

Obě potřeby (psychická i biologická) spolu úzce souvisí a vzájemně se ovlivňují.

Pohyb je projevem psychické aktivity dítěte. Dítě propojuje všechny mentální činnosti s konkrétním pohybem. A tak se pohybové projevy stávají prostředkem rané diagnostiky mentálního vývoje.⁵

Pro každé dítě je pohyb přirozený a z prvních neúmyslných pohybů se postupně stávají pohyby úmyslné a dokonalejší.

Pohyb jako prostředek slouží dětem k různým činnostem – od objevování světa, k seznamování se s prostředím, k prvnímu učení ovládání svého těla, k získávání prvních zkušeností, k vyjádření sebe sama, až ke komunikaci s ostatními. Pohyb se dá využít i jako prostředek k získávání sebevědomí, ke vzájemnému srovnávání, pomáhání si, soupeření i ke spolupráci.⁶

U obou níže uvedených vývojových psychologů je pohyb uváděn jako zdroj poznání a komunikace.

Podle psychologa Piageta je období dítěte do dvou let velmi důležité v pohybovém vývoji. Říká, že celé předškolní období je důležitým obdobím, kdy dítě zkoumá svět z různé perspektivy a je pro ně velmi důležitá pohybová zkušenost s prostorem, věcmi i jinými osobami.

Podle Eriksona (sociální psycholog) je velmi důležité rodinné prostředí, kde dítě získává

---

⁴ DVOŘÁKOVÁ, H. *Pohybem a hrou rozvíjíme osobnost dítěte*. Praha: Portál 2002

⁵ DVOŘÁKOVÁ, H. *K některým problémům tělesné výchovy v současné mateřské škole*. Praha: Karolinum 1998

⁶ DVOŘÁKOVÁ, H. *Pohybem a hrou rozvíjíme osobnost dítěte*. Praha: Portál 2002

své první pohybové zkušenosti a vztahové poznatky. Zde také experimentuje se svým tělem a komunikuje s okolím pomocí pohybů.⁷

Pohyb předškolního dítěte, za předpokladu, že nemá žádná omezení, je v průměru 5- 6 hodin denně. Samozřejmě záleží na každém dítěti, na jeho vrozených dispozicích (individualita, temperament).

Děti můžeme rozdělit do tří základních skupin:

- hyperaktivní
- normativní
- hypoaktivní⁸

Děti hyperaktivní mají potřebu pohybu mnohem vyšší než ostatní děti. Takovému dítěti je třeba se věnovat a maximálně ho zaměstnat činnostmi, které budou krátké a budou se střídát aktivní s pasivními.

Na druhé straně jsou děti, které mají přirozenou potřebu pohybové aktivity nižší. Většinou jde o děti trpící nadváhou, nebo o děti, které nemají dostatek volnosti, prostoru, času apod.

Jedna z možných příčin může být nesprávný životní styl rodiny. Děti z těchto méně podnětných rodin se dostávají do rizikové skupiny z hlediska zdravotní perspektivy, což se negativně projeví nejen během dětství, ale hlavně v dospělosti.

Péče o naplňování potřeb dětí závisí hlavně na rodičích. Rodiče s dětmi tráví většinu času. Nejčastější trend dnešních mladých rodin je trávení společného času s dětmi pasivními činnostmi, jako je například společné sledování televize. V dnešních rodinách chybí nejen aktivní činnosti, co se týče pohybu, ale především se vytrácí komunikace, která je základem pro sociální chování.⁹

---

⁷ DVOŘÁKOVÁ, H. *Sportujeme nejmenšími dětmi*. Praha: Olympia 2001

⁸ DVOŘÁKOVÁ, H. *K některým problémům tělesné výchovy v současné mateřské škole*. Praha: Karolinum 1998

⁹ DVOŘÁKOVÁ, H. *K některým problémům tělesné výchovy v současné mateřské škole*. Praha: Karolinum 1998

Většina dětí v mateřské škole, na otázku – co dělaly o víkendu, odpoví: „Koukaly jsme na televizi.“; „Hrály jsme hry na počítači.“; „Byli jsme v obchodním centru v kuličkách, v dětském koutku.“ Ale všechny rodiny nejsou takové. Některé, tráví svůj čas s dětmi aktivně. Jezdí po výletech a snaží se dětem nabídnout co nejvíce zážitků. Někteří rodiče si myslí, že mateřská škola nahrazuje vše, co oni neudělají.

2. Mateřská škola

Mateřská škola – instituce pro děti. Děti ji nazývají školkou a většinou se tam i těší, protože ví, že ji potřebují.

Děti po třetím roce života překračují pomyslnou hranici svého nejbližšího rodinného kruhu a k vlastnímu „JÁ“ přidávají nový vztah – vztah k druhým dětem. A kde jinde by děti měly navazovat vzájemné vztahy než právě v mateřské škole.

Mateřská škola je vhodná pro rozvíjení důležitých vlastností, mezi které patří třeba vzájemná spolupráce a pro-sociální vlastnosti (družnost, solidarita, obětavost, tolerance, soucit, soustrast). Mateřská škola je místem předávání znalostí, zkušeností a učebních dovedností.¹⁰

Mateřská škola nabízí plno aktivit, které děti dál rozvíjí a zdokonalují. Učitelky děti podněcují k další touze po vědění a inspirují děti k dalšímu vzdělávání pomocí her. V mateřské škole tvoří hra důležitou součást každého dne.

Mateřské školy se řídí kompetencemi RVP PV (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání) a samy si vytváří školní programy, která pak slouží ke vzdělávání dětí. Viz. Kapitola 2.2

2.1 Pohyb dítěte v mateřské škole

Mateřská škola by měla dětem nabídnout vedle spontánních aktivit i pravidelná cvičení a pohybové hry, které přispívají ke zdokonalování pohybů.

Pohyb přináší dětem radost, zábavu a uspokojuje jejich potřeby.

Pohyb dětí v mateřské škole je závislý na níže uvedených faktorech a na profesionalitě učitelky, která je pro děti velkým vzorem.

---

¹⁰ MATĚJČEK, Z. *Co kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál 1996

Z provedených výzkumů vyplývá, že při pobytu dítěte v mateřské škole v rozsahu od 8-16. hodin mají děti možnost spontánního pohybu něco kolem 4. hodin.

Je to odvinuto od několika faktorů: omezení prostoru, podnětné a pestré vybavení, omezení vysokým počtem dětí na učitelku.

- *omezení prostoru*, při kterém se může stát, že se vytvoří a zafixují nevhodné pohybové stereotypy
- *podnětné a pestré vybavení*, které může ovlivnit učení se základním pohybovým dovednostem při vnímání vlastního těla, úroveň a kvalitu pohybu, orientaci v prostoru., kde se rozvíjí různé intenzity pohybu a vytvářejí se a využívají vztahy k ostatním
- *omezení vysokým počtem dětí na jednu učitelku*, faktor v dnešní době asi nejproblematictější¹¹

V mateřské škole dochází k omezení prostoru, který děti využívají ke hrám i pohybovým činnostem. Úřady udělují výjimky na počty dětí ve třídách, které se z 24. dětí zvyšují na 28. dětí. Je to způsobeno dřívější dobou, kdy nebyla tak vysoká porodnost a školky neměly dostatečné využití a byly rušeny. Pokud nemá mateřská škola k dispozici tělocvičnu a prostor určený pro 24. dětí je zaplněn 28. dětmi, jsou děti při cvičení a pohybech s nimi spojenými omezené, ať chcete nebo ne.

Cílem mateřské školy je prostřednictvím pohybových aktivit přispět k uspokojení potřeb ve všech třech oblastech - motorické, emocionální i sociální.¹²

Aby mohl být tento cíl splněn, je důležité, aby mateřská škola byla zaměřena na uvědomělé ovládání vlastního těla a jeho pohybů a byla schopna nabídnout co nejširší škálu pohybových dovedností.

V předškolní výchově a vzdělávání by měly být zajištěny optimální podmínky

---

¹¹ DVOŘÁKOVÁ, H. *K některým problémům tělesné výchovy v současné mateřské škole*. Praha: Karolinum 1998

¹² DVOŘÁKOVÁ, H. *Didaktika tělesné výchovy nejmenších dětí a dětí s hendikepy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta 2000

pro spontánní aktivity dětí se širokým výběrem pohybových dovedností, které by zabezpečily jejich potřebný motorický a fyziologický vývoj.¹³

V rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV) najdeme všechny důležité oblasti, dílčí cíle a kompetence, které mateřská škola pomocí různorodých činností naplňuje.

2.2 Pohybové činnosti mateřské školy

Pohybové aktivity jsou důležitou součástí života dítěte.

Záměr předškolního vzdělávání je dítě rozvíjet ve všech oblastech tak, aby se stalo samostatnou osobností.

Vzdělávací obsah RVP PV je uspořádán do pěti oblastí:

1. Biologická - Dítě a jeho tělo
2. Psychologická - Dítě a jeho psychika
3. Interpersonální - Dítě a ten druhý
4. Sociálně kulturní - Dítě a společnost
5. Environmentální - Dítě a svět

Každá oblast zahrnuje dílčí cíle (záměry), vzdělávací nabídku a očekávané výstupy (předpokládané výsledky)

Pohybové činnosti, které se nejvíce vztahují k biologické oblasti – Dítě a jeho tělo, jsou jediným možným prostředkem k získávání kompetencí (cílový stav). Pohybové kompetence, dané RVP PV, by děti měly získávat a zdokonalovat po celou dobu předškolní výchovy a vzdělávání tak, aby mohly dalším vzděláváním pokračovat v jejich rozvoji.

---

¹³ DVOŘÁKOVÁ, H. *Pohybem a hrou rozvíjíme osobnost dítěte*. Praha: Portál 2002

Cílem biologické oblasti je:

- uvědomění si vlastního těla
- rozvoj pohybových dovedností a schopností v oblasti hrubé a jemné motoriky
- rozvoj a užívání všech smyslů
- rozvoj fyzické a psychické zdatnosti
- osvojení si věku přiměřených praktických dovedností
- osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví
- osvojení si poznatků a dovedností k podpoře zdraví, bezpečí a osobní pohody
- vytváření zdravých životních návyků

Pohybové činnosti (vzdělávací nabídka) vedoucí ke splnění pohybových dovedností, které mateřská škola nabízí a které vyplývají z RVP PV jsou:

- lokomoční a nelokomoční dovednosti
- manipulační dovednosti
- zdravotně zaměřené činnosti
- smyslové a psychomotorické hry
- konstruktivní a grafické činnosti
- hudební činnosti a hudebně pohybové hry
- jednoduché práce a sebeobsluhující činnosti
- činnosti zaměřené na poznávání lidského těla
- příležitosti a činnosti směřující k ochraně zdraví
- relaxační a odpočinkové činnosti
- příležitosti a činnosti směřující k prevenci úrazů, nemoci, návyků¹⁴

Všechny kompetence a činnosti s nimi související nalezneme v RVP PV (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání), který je nápomocen při vlastním zpracovávání školního vzdělávacího programu (ŠVP)

---

¹⁴ SMOLÍKOVÁ, K. a tým autorů. *Rámcový vzdělávací program*. Praha: VÚP 2004

Většina kompetencí se promítá ve spontánní i učitelkou navozené hře.

Hra tak přispívá k všestrannému a harmonickému rozvoji v tělesné, psychické i sociální oblasti a rozvíjí tak individuálně celou osobnost dítěte.

Učitelka by při hře měla zastávat funkci sledování, jak děti dodržují domluvená pravidla, jakým způsobem provádějí pohybové aktivity, pomáhat jim jejich představy realizovat, umožnit každému dítěti využít nabídky, a aby každé dítě dostalo příležitost naučit se novým pohybovým dovednostem, k jejichž zvládnutí postupně dozrává.¹⁵

Pohybové aktivity dětí je možné realizovat v interiéru mateřské školy i na školní zahradě, která by tak měla být dostatečně vybavená náradím i náčiním.

Výhoda zahrady je, že nabízí přirozené přírodní podmínky k získávání pohybových dovedností i k jejich dalšímu rozvíjení.

---

¹⁵ DVOŘÁKOVÁ, H. *Pohybem a hrou rozvíjíme osobnost dítěte*. Praha: Portál 2002

3. Školní zahrada

U každé mateřské školy by měla být oplocená zahrada. Ať už v těsné blízkosti, či ve vzdálenějším, avšak dostupném, místě.¹⁶

Pokud má mateřská škola k dispozici takový pozemek, je důležité, aby byl upraven pro potřeby dětí. Zahrada by měla být využitelná dětmi po celý rok a měla by být zařízena tak, aby zde děti měly příležitost k pohybovým hrám, k tělesným cvičením i ke hrám tvořivým, které jsou venku obohaceny o přirozené prostředí. Samozřejmě by neměla chybět ani příležitost k odpočinku a klidovým činnostem. Z toho vyplývá, že zahrada musí plnit několik funkcí najednou.

3.1 Funkce školní zahrady

Zahrada by měla mít funkci herny, učebny a měla by být místem setkávání.

A) Zahrada by měla být hernou, kde děti mají možnost využít herních prvků, kde si mohou hrát s hračkami i s přírodninami, kde mohou využít přírodních zákoutí.

B) Zahrada by měla být i učebnou, kde by děti získávaly přirozenou cestou žádoucí vědomosti o přírodě prostřednictvím vlastní přímé zkušenosti, zážitků, pokusů a pozorování s využitím názorných, praktických, tvořivých a komunikativních metod s využitím přírodního prostředí (květiny, stromy, drobný hmyz, přírodní materiál apod.)

---

¹⁶ Zahrada – Park – Krajina 2/2004 s. 19-22, Dětská hřiště a legislativa [online].[cit.12.5.2011].Dostupné na WWW: <http://www.volny.cz/sotkvo/procleny/tisk/001.htm>

Zahrada jako přírodní učebna děti naplňuje hned v několika oblastech:

- 1) Děti získávají pracovní dovednosti
- 2) Děti mohou pozorovat vzájemné vztahy mezi organismy
- 3) Děti si mohou ověřit některé poznatky v praxi
- 4) Děti rozvíjejí a trénují své volní vlastnosti (trpělivost, schopnost dokončit činnost, pečlivost, pozornost, ohleduplnost, schopnost spolupráce, apod.)
- 5) Děti zde mohou pořádat výstavky prací souvisejících s ekologickou výstavou
- 6) Děti si procvičují ohleduplné chování k přírodě
- 7) Děti si procvičují ohleduplné chování k ostatním dětem

C) Zahrada by měla být místem pro setkávání starších a mladších dětí, které by se od sebe navzájem přirozeně učily, pomáhaly si, prosazovaly se atd.¹⁷

Měla by být i místem, které umožňuje společné aktivity dětí a rodičů. Většina mateřských škol zde pořádá společné akce ve smyslu: loučení s předškoláky, jarmark, táborák před prázdninami, drakiáda, venkovní besídky a ukázky pro rodiče a mnoho dalších. Zahrada by se měla stát přirozenou součástí denního režimu mateřských škol.

Pokud chceme, aby zahrada plnila všechny svoje funkce, musíme ji vybavit dostatečným množstvím herních zákoutí, herních prvků, herních ploch a pomůcek.

Dnešní podmínky při zařizování zahrad jsou náročnější než dříve. Všechna zařízení dětských hřišť musí odpovídat příslušným technickým normám a každý výrobek musí být posouzen autorizovanou osobou. Pravidla jsou jasně stanovena v zákonech a vyhláškách. Viz kapitola 3.3

3.2 Vybavení školní zahrady

Aby zahrada odpovídala představám pedagogů a dětí je nejlepší si, v dnešní době, pozvat odborníka, který vypracuje plán týkající se rekonstrukce školní zahrady.

---

¹⁷ ŠKALOUDOVÁ, I. *Zahrada není jen hra – netradiční využití školních zahrad v mateřské škole*. Hradec Králové 30.3.2010 – (školení)

Odborník má přehled o evropských normách, hygienických vyhláškách i o finančních možnostech mateřské školy.

Musíme počítat s tím, že: "Dobře zařídit zahradu není možné za jeden rok. Proto již při přípravě plánu je třeba se rozhodnout, co bude třeba zařídit přednostně a v jakém pořadí se bude zařízení doplňovat." ¹⁸

Určitě by se mělo začít terénními úpravami (např. kopec) a výsadbou stromů, které poskytují přirozený stín. Odborníci nám budou nápomocni při výběru stromů, u kterých je důležitá jejich rozmanitost a využitelnost (např. plodů, listů). Co se týče samotného vybavení zahrad, tak by všechna stabilně nainstalovaná zařízení měla být pevná a odolná vůči povětrnostním vlivům i mechanickým zásahům. Zařízení musí být bezpečná a řešená tak, aby děti mohly náradí (např. houpačky, průlezky) volně používat a nebyl k tomu nutný bezprostřední zásah učitelky. ¹⁹

Zahrada mateřské školy musí být vybavena tak, aby mohla plnit všechny očekávané funkce a aby odpovídala potřebám dětí. Herní prvky by měly být rozmanité, více účelové a bezpečné.

Při výběru herních prvků si musíme dát pozor na jejich bezpečnost a hygienickou nezávadnost

Některé bezpečnostní prvky:

- konstrukce zařízení, včetně stability a základů
- přístupnost pro dospělé
- ochrana proti pádu
- ochrana proti zachycení
- součásti podléhající opotřebení²⁰

---

¹⁸ FOTTOVÁ, M. *Pobyt dětí předškolního věku venku*. Praha: SPN 1969, s. 22.

¹⁹ FOTTOVÁ, M. *Pobyt dětí předškolního věku venku*. Praha: SPN 1969

²⁰ Dětská hřiště, prezentace od Antošová, L., Pašiaková, T. [online].[cit.14.5.2011].Dostupné na WWW: http://www.itczlin.cz/editor/files/prilohy/poza_detska_hriste.ppt

Důležitou součástí herních prvků jsou dopadové plochy, které nesmí mít u jakékoliv výšky volného pádu povrch z cihel, kamenů, betonu, živičného materiálu, umělé trávy ani dřeva.

Tlumícím materiálem může být např. ornice nebo drn, písek, kůra, dřevité třísky a drcený štěrk. Povrch tlumící nárazy z těchto materiálů musí být po celé nárazové ploše, která se vypočítává dle parametrů jednotlivých prvků.

Firmy, které se zabývají zařízením dětských hřišť, by na objednávku měli vyměřit a vypočítat nárazové plochy, zjistit výšku volného pádu a pomocí zkušebních sond zjistit, zda stávající prvky technickým normám odpovídají, či nikoliv.²¹

Zahrada by měla být využitelná po celý rok a některé prvky zahrady by měly být využitelné za každého počasí. Proto je důležité vědět, ze kterých materiálů jsou prvky vyrobeny.

Zařízení musí být zpracovány odborně po řemeslné stránce a nesmí být použity materiály způsobující vznícení povrchu. Části řeziva musí být navrženy tak, aby dešťová voda mohla volně odtékat, kovové části musí být odolné vůči povětrnostním vlivům, syntetické materiály musí být odolné vůči ultrafialovému záření a nesmí být v žádném případě použity nebezpečné látky (např. azbest, formaldehyd, dehtové silice apod.).²²

Bezproblémovým povrchem dětských hřišť je umělý povrch z pryžových desek. Povrch je bezprašný, měkký na dopad, teplý na sezení, není kluzký, je hygienicky nezávadný a nevyžaduje údržbu.

Všechny výše uvedené bezpečnostní prvky by nám měli zajistit odborníci z firem, které se této problematice věnují a zaručí nám tak bezpečnost a funkčnost nainstalovaných herních prvků.

Dalším důležitým znakem dobré firmy a kvalitních výrobků je certifikát, který by měli mít všichni dodavatelé herních prvků. Certifikaci výrobku zajišťuje výrobce nebo dovozce.

---

²¹ Zahrada – Park – Krajina 2/2004 s. 19-22, Dětská hřiště a legislativa [online].[cit.12.5.2011].Dostupné na WWW: <http://www.volny.cz/sotkvo/procleny/tisk/001.htm>

²² Zahrada – Park – Krajina 2/2004 s. 19-22, Dětská hřiště a legislativa [online].[cit.12.5.2011].Dostupné na WWW: <http://www.volny.cz/sotkvo/procleny/tisk/001.htm>

„Řada českých výrobců toto nařízení vlády (č.173/1997 Sb.), respektuje. Ale setkáváme se i s výrobcí, kteří z neznalosti dávají do provozu stále výrobky, které nebyly posouzeny autorizovanou osobou a neodpovídají technickým normám. Rovněž tak distributoři nabízejí k prodeji různé herní prvky, které nevyhovují. Znamé zahraniční firmy, které se specializují na výrobu dětských herních prvků, z hlediska bezpečnosti většinou problémy nemají. Mají však povinnost před uvedením na český trh nechat své výrobky posoudit autorizovanou osobou v České republice. V rámci evropské normalizace totiž Technický výbor CEN (Comité Européen de Normalisation) se sídlem v Bruselu povoluje národní odchylky.“

Herní prvky, dodané po roce 1999, kdy už byly v platnosti příslušné normy, vykazují ještě nedostatky výrobního charakteru. Herní prvky, které však byly posouzeny autorizovanou osobou, vykazují pouze nedostatky vzniklé při montáži. Některé prvky lze parametrům technických norem přizpůsobit, ovšem je nutné brát v úvahu životnost herních prvků, neboť v některých případech není úprava již ekonomická.²³

Mateřské školy mají k dispozici jen omezené finanční možnosti, ale přesto je třeba hledat takovou firmu, která bude schopna zajistit všechny podmínky herních prvků od bezpečnosti, hygienické nezávadnosti až po certifikaci.

Mateřská škola je místem, kde děti tráví většinu času v pracovních dnech. Měla by se tak stát, pro dítě, klidným zázemím s možností dalšího rozvoje.

Mateřská škola a její zahrada má dětem sloužit ke spontánním aktivitám i k naplňování jejich potřeb. Je místem, kde využívání herních zařízení, ploch i pomůcek pomáhá k pohybovému rozvoji. Je místem, kde se děti vzájemně pohybově porovnávají a soupeří, učí se od sebe navzájem.

Aby mohlo docházet k pohybovému rozvoji, je důležité zahradu i budovu mateřské školy vybavit vhodným zařízením a pomůckami. Zařízení by pak měla splňovat všechna

---

²³ Zahrada – Park – Krajina 2/2004 s. 19-22, Dětská hřiště a legislativa [online].[cit.12.5.2011].Dostupné na WWW: <http://www.volny.cz/sotkvo/procleny/tisk/001.htm>

bezpečnostní kritéria daná zákonem.

3.3 Zákony a bezpečnostní normy

Do roku 1999 se dětská hřiště od sebe příliš nelišila. Byla stejného vzhledu, neboť tehdejší předpisy při budování hřišť příliš nedovolovaly kreativitu. Všechna zařízení hřiště měla určený tvar a rozměry a byla ze stejných dnes už nevyhovujících materiálů.²⁴

Konstrukce herních prvků byly nedokonalé a tak mohlo při jejich užívání docházet k různým úrazům a nebezpečným situacím. Nechráněné a vystouplé spojovací šrouby, špatné nebo žádné upevnění prvků, které ohrožovalo děti při hře i samotném užívání.

Dříve bylo hřiště charakteristické tím, že kovové houpačky byly zabudované v betonu, kovový kolotoč v betonu, průlezky z kovových trubek v betonu apod. Tak to před rokem 1999, než Česká republika přijala nové normy, vypadalo téměř všude. Dnes je již většina zahrad a hřišť předělaná podle současných zákonů a norem platných v České republice.

Evropské normy s označením EN, jejichž tvorbu zajišťuje CEN (nezisková evropská asociace), jsou rozsáhlé a vyžadují hlubší znalost celé problematiky.²⁵

Obsahují všeobecné bezpečnostní požadavky a zkušební metody, i specifické požadavky na jednotlivé prvky zařízení dětských hřišť.

V současné době platí v ČR pro bezpečnost dětských hřišť tyto dvě technické normy s označením ČSN EN 1176/2009 a ČSN EN 1177. Obsahem těchto bezpečnostních norem jsou technické specifikace a kritéria týkajících se materiálů, výrobků, postupů a služeb. Dále pokyny pro zřizování, kontrolu, údržbu a provoz.²⁶

---

²⁴ DUSPIVOVÁ, H. *Vybavenost zvolené lokality ve vztahu k pohybovým aktivitám dětí předškolního věku*. Praha 2005 – (Bakalářská práce)

²⁵ DUSPIVOVÁ, H. *Vybavenost zvolené lokality ve vztahu k pohybovým aktivitám dětí předškolního věku*. Praha 2005 – (Bakalářská práce)

²⁶ Dětská hřiště, prezentace od Antošová, L., Pašiaková, T. [online].[cit.14.5.2011].Dostupné na WWW: http://www.itczlin.cz/editor/files/prilohy/poza_detska_hriste.ppt

ČSN EN 1176/2009 - Norma bezpečnostní pro zařízení dětských hřišť

- ČSN EN 1176-1/2009 Všeobecné bezpečnostní požadavky a zkušební metody
- ČSN EN 1176-2/2009 Další specifické bezpečnostní požadavky a zkušební metody pro houpačky
- ČSN EN 1176-3/2009 Další specifické bezpečnostní požadavky a zkušební metody pro skluzavky
- ČSN EN 1176-4/2009 Další specifické bezpečnostní požadavky a zkušební metody pro lanové dráhy
- ČSN EN 1176-5/2009 Další specifické bezpečnostní požadavky a zkušební metody pro kolotoče
- ČSN EN 1176-6/2009 Další specifické bezpečnostní požadavky a zkušební metody pro kolébačky
- ČSN EN 1176-7/2009 Pokyny pro zřizování, kontrolu, údržbu a provoz

Všechny části normy nejsou v kompetenci mateřské školy, až na tu poslední, kdy při *zřizování* zahrady je důležité si vést dokumentaci o všech prováděných činnostech.

Dokumentace by měla zahrnovat:

- návody ke kontrole a údržbě
- certifikát o kontrole a zkoušení, v případě potřeby
- návody k obsluze, v případě potřeby
- deník, kde budou zapisovány pravidelné záznamy kontrol apod.

Záznamy by měly být součástí bezpečnostního řízení a zapisovat by je měl určený pracovník, který se tak stane oprávněnou osobou, která bude disponovat dostatečnými informacemi o odpovědnostech týkajících se kontroly, údržby a opravy.

Pokud chceme předejít nefunkčnosti zařízení je důležité dodržování preventivních opatření jako je:

- utažení upevňovacích prvků
- údržba a úprava všech povrchů
- promazání ložisek
- čištění²⁷

A preventivní údržbu pískoviště, která zahrnuje: Pravidelný úklid pískoviště, překopání písku, prosívání, propaření, popřípadě výměnu. Abychom snížily rizika kontaminace, je dobré zakrýt pískoviště vhodným materiálem, které teď firmy nabízejí společně s herními prvky.²⁸

Norma ještě předepisuje třístupňovou kontrolu: vizuální, provozní a hlavní.

1.   *Vizuální kontrola*

Běžná kontrola, která umožňuje rozeznat nápadné zdroje nebezpečí, které mohou být způsobeny používáním nebo povětrnostními podmínkami.

2.   *Provozní kontrola*

Provozní kontrola je podrobnější prohlídka zaměřená na kontrolu funkce a stabilitu zařízení, zejména z hlediska jakéhokoli opotřebení. Od výrobců či dodavatelů bychom měli dostat všeobecné informace o výrobku, o montáži a informace o kontrole a údržbě.

3.   *Roční hlavní kontrola*

Provádí se za účelem zjištění celkové úrovně bezpečnosti zařízení, základů a povrchů, např. povětrnostních vlivů, známek rozpadu nebo koroze a jakékoliv změny úrovně bezpečnosti zařízení, plynoucí z provedených oprav nebo

---

²⁷ Institut pro testování a certifikaci a.s., Zlín, Kontrola dětských hřišť [online].[cit.24.4.2011].Dostupné na WWW: <http://www.kontrolahrist.cz/co-mozna-nevite.php>

²⁸ Institut pro testování a certifikaci a.s., Zlín, Kontrola dětských hřišť [online].[cit.24.4.2011].Dostupné na WWW: <http://www.kontrolahrist.cz/co-mozna-nevite.php>

dodatečně vestavěných nebo vyměněných částí. ²⁹Tyto kontroly provádí specializovaný odborník z technické kontroly.

Závady k nimž došlo v průběhu provozu a představují riziko bezpečnosti, musejí být bezodkladně opraveny. Není-li to možné, je nutné zařízení zajistit proti použití, např. znehybněním nebo odstraněním.³⁰

Pokud se všechna preventivní opatření dodržují, je zachována bezpečnost i funkčnost herních zařízení, nemělo by dojít k žádným vážným úrazům.

ČSN EN 1177 - Povrch hřiště tlumící náraz-bezpečnostní požadavky a zkušební metody³¹³²

Dále pak zákony v platném znění!

- Zákon č. 258 / 2000 Sb. - Ochrana veřejného zdraví
- související vyhláška č. 135/2004 Sb. - Hygienické požadavky na koupaliště, sauny a hygienické limity písku v pískovištích venkovních hracích ploch.
- zákon č.634/1992 Sb. O ochraně spotřebitele
- zákon 102/2001 Sb. O obecné bezpečnosti výrobků
- Zákon č. 22/1997 Sb. O technických požadavcích na výrobky – stanovování požadavků, které by mohly ohrozit zdraví nebo bezpečnost
- zákon č. 59/1998 Sb. O odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku
- zákon 4. 78/1999 Sb. O certifikování prvků s pohyblivým stanovištěm

---

²⁹ Institut pro testování a certifikaci a.s., Zlín, Kontrola dětských hřišť [online].[cit.24.4.2011].Dostupné na WWW: <http://www.kontrolahrist.cz/co-mozna-nevite.php>

³⁰ Institut pro testování a certifikaci a.s., Zlín, Kontrola dětských hřišť [online].[cit.24.4.2011].Dostupné na WWW: <http://www.kontrolahrist.cz/co-mozna-nevite.php>

³¹ Institut pro testování a certifikaci a.s., Zlín, Kontrola dětských hřišť [online].[cit.24.4.2011].Dostupné na WWW: <http://www.kontrolahrist.cz/co-mozna-nevite.php>

³² DUSPIVOVÁ, H. *Vybavenost zvolené lokality ve vztahu k pohybovým aktivitám dětí předškolního věku*. Praha 2005 – (Bakalářská práce)

Dále nařízení vlády č. 173/1997 Sb. (novelizace – NV č. 88/2010 Sb.)- posuzování shody vybraných výrobků za účasti autorizované osoby

- nařízení vlády č. 179/1997 Sb. - posuzování shody grafické podoby značek
- nařízení vlády č. 171/1997 Sb. Technické požadavky na hračky (certifikace některých prvků)³³³⁴

Následující kapitola je věnována herním prvkům zahrady – jejímu zařízení a prvkům z přírodních materiálů. Můžete se zde inspirovat při budování Vaší zahrady.

---

³³ Zahrada – Park – Krajina 2/2004 s. 19-22, Dětská hřiště a legislativa [online].[cit.12.5.2011].Dostupné na WWW: <http://www.volny.cz/sotkvo/procleny/tisk/001.htm>

³⁴ Dětská hřiště, prezentace od Antošová, L., Pašiaková, T. [online].[cit.14.5.2011].Dostupné na WWW: http://www.itczlin.cz/editor/files/prilohy/poza_detska_hriste.ppt

4. Herní prvky

Poslední kapitola teoretické části byla inspirována školením, pozorováním zahrad mateřských škol a veřejných hřišť.

Na žádné zahradě ani na žádném hřišti nechybí houpačky, skluzavka a pískoviště. Z větší části se vytratily kolotoče a objevily se nové herní prvky a zařízení, která jsou různých velikostí a tvarů. Většinou jde o různé podoby hradů a lodí, na kterých nechybí provazové žebříky, lezecké stěny apod. Takové prvky fungují na děti jako magnet. Všechny děti tam chtějí.

Součástí většího herního prvku většinou bývá **skluzavka**, která svádí ke sklouznutí v různých polohách – sed, leh na zádech, leh na břiše hlavou dolu i nahoru, ve stoje atd. Děti rády skluzavku překonávají i opačně, kdy se snaží dostat vzhůru, i za předpokladu, že některé děti chtějí dolů. V takových případech je lepší, aby za asistence učitelky si mohly děti vyzkoušet všechny varianty.

Důležitou roli hraje na hřištích a zahradách **pískoviště**. Je místem pro individuální i skupinovou hru, je místem pro rozvoj tvořivosti, manipulačních dovedností, spolupráce, tolerance a jiné.

Dalším velkým lákadlem pro děti jsou **houpačky**. Ve frontě na ně stojí děti starší i mladší, které to většinou ještě samy umí, ale za pomoci a instrukcí dospělého se tomu dříve nebo později naučí.

Houpaček je několik druhů: houpadla na pružinách, zavěšené houpačky, vahadlové houpačky a lavicové houpačky.

Houpadla na pružinách svou konstrukcí děti přímo navádí k pohybu houpání. Není potřeba zásahu dospělého, jde o udržení rovnováhy.

Houpačky jsou o rychlé změně těžiště s využitím lokomočních pohybů.

Vahadlové houpačky jsou určeny pro dvě děti sedící proti sobě, kdy se za střídavého odražení nohama děti houpou. Nutná je zde spolupráce obou dětí.

Houpačky s lavicemi a plošinou jsou určeny pro dvě a více dětí. Je náročnější na spolupráci všech houpajících se dětí. Děti musí dělat stejné pohyby, aby se houpačka houpala. Děti na houpačce mohou sedět i stát, kdy přenášením váhy z jedné strany na druhou nahradí pohyby, ze zavěšené houpačky, zepředu do zadu. Jedna z výhod těchto houpaček je, že starší děti mohou pohoupat ty mladší, které nemusí vyvíjet žádnou aktivitu.

Po všude přítomných prvcích každého dětského hřiště bych ráda uvedla několik málo nápadů, jak vylepšit školní zahradu. Jedná se o náměty herních prvků, přírodních prvků a prvků uměle vytvořených z přírodního materiálu. Některé z nich jsem našla a tak si můžete prohlédnout v příslušných přílohách.

Herní prvky:

- hrací povrchy - vedle travnaté plochy by neměla chybět ani plocha písčitá a s umělým povrchem (příloha č. 1)
- průlezky, žebříky, schody
- rampy, plošiny
- houpačky zavěšené, houpadla
- skluzavky, tunely (příloha č. 2)
- hrazdy, požární tyče
- houpací lana
- lanové dráhy
- kolotoče (příloha č. 3)
- horolezecké stěny (příloha č. 4)

Přírodní prvky:

- záhonky – s bylinkami i okrasnými květinami, zasázené do různých obrazců
- šplhací stromy – nízko rozvinuté větve s větším průměrem
- křovinaté jeskyně

Prvky z přírodních materiálů uměle vytvořené:

vodní prvky, kde za pomoci vody a přírodního materiálu jde vytvořit například jezírko, malá přehrada či vodopád, nebo vodní mlýn a různé přepady.

- proutěné bludiště, iglu (příloha č. 5.)
- zahrada pěti smyslů – Cítíš to? Sáhni si! Slyšíš? Podívej se! Ochutnej!³⁵³⁶

K většině přírodních námětů však musí být nakloněn pedagogický personál, který bude na děti dohlížet. Bude jim pomáhat v získávání nových zkušeností a vědomostí. Bude je nabádat ke spolupráci s ostatními dětmi. Bude je podporovat v nápadech i činnostech. Bude jim učitelem i kamarádem.

---

³⁵ Dětská hřiště, prezentace od Antošová, L., Pašiaková, T. [online].[cit.14.5.2011].Dostupné na WWW:
http://www.itczlin.cz/editor/files/prilohy/poza_detska_hriste.ppt

³⁶ ŠKALOUDOVÁ, I. *Zahrada není jen hra – netradiční využití školních zahrad v mateřské škole*. Hradec Králové 30.3.2010 – (školení)

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Cíle a hypotézy

Cílem praktické části bude zjistit, jakými proměnami prošlo vybavení školních zahrad, zda odpovídá potřebám pedagogů a dětí. Cíle a jejich hypotézy jsem si rozdělila na tři části:

Dílčí cíle -

1. Jakými proměnami prošlo vybavení zahrad.
2. Zda odpovídá potřebám mateřských škol.
3. Zda vybavení odpovídá potřebám a oblibě dětí.

Hypotézy -

1. Předpokládám, že u 75% mateřských škol již došlo k průběžné výměně herních prvků zahrady.
2. Předpokládám, že 100% učitelek bude se stávajícím vybavením z pedagogického hlediska spokojena.
3. Předpokládám, že nejméně 50% dětí by si zahradu obohatilo o více herních prvků – průlezky, skluzavka, houpačky aj.

6. Metody

Při realizaci výzkumu jsem využila několika metod: analýza vybavení zahrad pomocí pozorování, dotazník a interview.

Analýzu zahrad vybraných mateřských škol jsem zrealizovala pozorováním a rozhovorem s ředitelkami daných mateřských škol.

Dále jsem použila *dotazníkové metody*, kdy pomocí dotazníkového šetření mezi pedagogy a pomocí přímého dotazování mezi dětmi, jsem získala informace o využití, potřebě a oblibě vybavení školních zahrad.

Dotazník pro učitelky (příloha č. 6) je sestaven tak, aby zjistil, zda jsou učitelky spokojené se stávajícím vybavením školní zahrady z pedagogického hlediska. Zda je vybavení dostatečně využíváno, zda je bezpečné a jak je které oblíbené u dětí.

Dotazník pro děti (příloha č. 7), spíše záznamový arch, obsahuje srozumitelné otázky přiměřené věku dětí. Pomocí vhodně položených otázek a motivace jsem zjistila, zda vybavení školní zahrady odpovídá potřebám dětí.

Záznamový arch je navržen tak, abych mohla jednoduše zaznamenávat odpovědi dětí a jejich počet při stejných odpovědích. V archu je i místo pro poznámky. To pro případ, že děti by měly ještě jiné náměty a připomínky. Děti budou rozděleny do menších skupinek, aby měly dostatek prostoru k vyjádření.

Jako motivaci jsem zvolila fotografie herních ploch a prvků příslušné mateřské školy, které mi byly nápomocny hlavně při poslední otázce týkající se oblíbenosti. A výtvarné vyjádření na téma: Naše zahrada.

7. Vybrané mateřské školy

Každá mateřská škola má svou specifickou charakteristiku. Výběr mateřských škol byl dán podle předem stanovených kritérií: poloha a čtvrt' mateřské školy, prvky zahrady.

V každé mateřské škole jsem vedla rozhovor s ředitelkou, která mi přiblížila problematiku dané mateřské školy ve vybavení školní zahrady.

Vybrala jsem čtyři mateřské školy v Praze, u kterých jsem popsala zahradu a následně jsem zhodnotila odpovědi pedagogů a dětí. Každá mateřská škola je sjednocena pod jednu podkapitolu výsledkové části, aby bylo srovnatelné příslušné vybavení s odpověďmi pedagogů a dětí každé mateřské školy zvlášť. Jednotlivě použité metody mají své závěry, které mi jsou nápomocny při stanovování jednotlivých cílů.

8. Výsledková část

Mateřské školy:

8.1 Praha 4 Bráník

8.1 Praha 4 Michle

8.2 Praha 10 Dolní Měcholupy

8.4 Praha 10 Vršovice

8.1 Charakteristika mateřské školy

Mateřská škola je typickou sídlištní školkou umístěnou mezi panelovými domy. Je to samostatně stojící dvoupodlažní budova, která má za sebou rekonstrukci.

V budově najdeme čtyři třídy se šatnami a v přilehlé budově kuchyň a kanceláře. Obě budovy jsou spojeny zastřešenou chodbou, která je z jedné strany přístupná a otevřená do zahrady. Chodba je dostatečně velká. K jejímu zvětšení došlo za pomoci architekta. Z podlouhlé, nijak zajímavé, chodby se stal prostor pro děti, které ji využívají při deštivém počasí. Povrch chodby je z umělého materiálu a děti mají k dispozici kreslicí tabule, lana na houpání, lavičky, kladinu apod.

8.1.1 Analýza vybavení školní zahrady

Zahrada je rozdělena na dvě části, pro různý věk dětí.

V té menší části, určené mladším dětem ze dvou tříd, se nachází dvě pískoviště, přenosné záhonky s okrasnými květinami, ohniště a dřevěná houpačka ve tvaru krokodýla. Dominantou zahrady je velká skluzavka v podobě krásného dřevěného slona. Ze zahrady byla odstraněna stará kovová houpačka, která již byla v desolátním stavu.

Na větší zahradě, určené předškolním dětem, je dominantních věcí víc. Mezi hlavní bych zařadila již výše zmiňovanou otevřenou chodbu a pak uměle vytvořený kopec, který je

z části určený na zimní radovánky a z části určený ke klouzání v tunelové skluzavce, která kopec lemují ze shora dolů.

V dalších částí zahrady nalezneme vydlážděné mlhoviště, pískoviště, které je z části zakryto dřevěným hradem, na který se dá vylézt po horolezecké stěně, provazovém i normálním žebříku. Jeho součástí je i požární tyč a skluzavka, u které je umělý povrch, dnešním normám ne zcela vyhovující. Podle slov ředitelky mateřské školy, nebyla v době pořizování, kritéria tak přísná.

Velká houpačka ze sítě, která nahradila staré dřevěné houpačky. Dřevěná průlezka a dřevěný domeček pro děti.

Nejnovějšími prvky zahrady jsou vyrobeny z vrbového proutí a jsou různorodě umístěny po celé velké zahradě.

Součástí zahrady je vyhraněný prostor pro míčové hry dětí – travnatá plocha.

Veškeré změny na zahradě jsou závislé na uvolnění peněz zřizovatelem nebo na sponzorských darech rodičů. Za příznivých a optimálních podmínek dochází k celkovému zvelebování školní zahrady a letos je v plánu zabudovat pítka pro děti.

(Příloha č. 8)

Závěr:

Mateřská škola průběžně už několik let obměňuje herní prvky. Ruší prvky nevyhovující z hlediska bezpečnosti a dokupuje nové prvky, které přispívají k rozvoji dětí.

8.1.2 Hodnocení dotazníku učitelek

počet dotázaných učitelek – 8

Na otázku, jak často využívají zahradu, se všechny dotazované učitelky shodly, že pravidelně chodí na zahradu a to za každého počasí.

Na druhou otázku odpověděly kladně, i když třem učitelkám se zdá být zahrada jen spíše vybavená. Vybavily by ji více herními prvky, což vyplývá z odpovědi na třetí otázku.

U čtvrté otázky dostatečné bezpečnosti byly odpovědi všech učitelek stejné. Prvky

na zahradě se učitelkám zdají dostatečně bezpečné.

Na následující, v pořadí pátou, otázku se odpovědi učitelek nijak nerozcházejí. Děti mohou herních ploch i prvků využívat samostatně, jediné omezení mají nejmladší děti, které jeden herní prvek samostatně ještě nezvládnou – požární tyč, tam mohou jen v doprovodu učitelky.

Z dalších odpovědí vychází, že děti jsou podle učitelek na zahradě spokojené, na tom se shodly všechny.

Co se týče otázky oblíbenosti u dětí, je to trochu komplikovanější. Učitelky považovaly za důležité označit více odpovědí. Z následující tabulky se i přesto dá vyčíst, že nejméně oblíbené jsou průlezky a pískoviště. V kolonce jiné se objevovaly koloběžky, fotbal a mlhoviště, které jsou podle učitelek v největším kurzu oblíbenosti u dětí.

CO DĚTI NA ZAHRADĚ NEJVÍCE VYUŽÍVAJÍ?

Pískoviště	3	37,50%
Houpačky a houpadla	5	62,50%
Průlezky a skluzavky	2	25,00%
Jiné, uveďte ...	6	75,00%

Závěr:

Z výše uvedených odpovědí vyplývá, že učitelky shledávají zahradu a její vybavení z hlediska bezpečnosti dostačující a co se týče vybavenosti, uvítaly by některé učitelky ještě více herních prvků. Mezi nejvíce oblíbené hry, dle učitelek, patří koloběžky, fotbal a v letních měsících mlhoviště.

8.1.3 Hodnocení odpovědí dětí

Počet dotazovaných dětí – 17

Věk 4 – 6 let

Na první otázku o využívání zahrady odpověděly všechny děti stejně bez rozdílu, že na zahradu chodí za každého počasí, ale že mohou být jen pod střechem (zastřešená chodba přístupná z budovy mateřské školy i za zahrady).

Ve druhé otázce se ukázalo, že většina dětí na zahradu chodí rádo, ale dvě děti,

z celkového počtu dotázaných, by raději chodily na procházky do nedalekého lesoparku. Na otázku, zda mohou využívat samostatně všechny prvky zahrady, odpověděly děti stejně jako učitelky. Jediným opatřením je požární tyč u nejmladších dětí, které na ni bez dozoru učitelky nemohou.

Zahrada se všem dětem líbí, jen jedno dítě se vyjádřilo záporně, raději by chodilo na procházky.

Z odpovědí na pátou a šestou otázku vyšlo, že čtyřem dětem, z celkového počtu dotázaných, chybí na zahradě více hraček a pomůcek (rozlišovací dres na fotbal).

Poslední otázku a její odpovědi vidíte v následující tabulce, kdy nejméně oblíbené je u dětí pískoviště. Ostatní zařízení jsou dětmi využívána stejně a v kolonce jiné děti uváděly travnatou herní plochu a koloběžky.

7. KDE SI NA ZAHRADĚ NEJVÍCE HRAJETE?

Pískoviště	2	11,77%
Houpačky a houpadla	5	29,41%
Průlezky a skluzavky	5	29,41%
Jiné, uveďte ...	5	29,41%

Závěr:

Z odpovědí dětí vyplývá, že děti mají na zahradě volnost pohybu, že ji využívají každý den a že většině dětí se tu líbí. Z dalších odpovědí se můžeme dozvědět, že k oblíbeným hrám patří jízda na koloběžkách, travnatá plocha a hraní fotbalu, ke kterému děti postrádají rozlišovací dresy.

8.2 Charakteristika mateřské školy

Mateřská škola se zahradou se nachází v přírodně členitém terénu městské části Praha - Michle. U budovy proběhla částečná rekonstrukce, která spočívala ve výměně oken z dřevěných na plastová. Chybí ještě zateplení budovy a nová fasáda, která by zvelebila jinak útulnou školku.

Uvnitř budovy najdeme prostorný a vkusně zařízený interiér, který je členěný na čtyři

třídy s vlastními šatnami, tělocvičnu i výtvarnou dílnu, kde je umístěna keramická pec.

8.2.1 Analýza vybavení školní zahrady

Školní zahrada volala léta po rekonstrukci hlavně z hlediska bezpečnosti, kdy schodiště vedoucí ze školky na zahradu a plocha před schody byla v havarijním stavu. Odlámané i vylámané kusy dlaždic se staly každodenní hrozbou.

Rekonstrukci se nakonec podařilo rozeběhnout v létě roku 2010, kdy za intenzivní spolupráce se zřizovatelem byly uvolněny finanční prostředky na celý projekt.

Schodiště a herní prostor pod schodištěm byl zrekonstruován a stará dlažba byla nahrazena novým umělým povrchem, který je teď bezpečný a konečně opět využitelný pro hry dětí.

Projekt stále není u konce. Od terénních úprav, úprav stromového porostu, živého plotu, přes vybudování EKO skalky, která slouží k učebním účelům, až po výměny a obnovy herních zařízení a dopadových ploch.

Došlo k přemístění pohyblivého chodníku a domečku, nově byl nainstalován krytý vůz.

U kolotoče a skluzavky jsou nové dopadové plochy, houpačky zůstávají umístěny v trávě.

Každá třída má k dispozici svoje pískoviště, které je zakryté dřevěnou šikmou stříškou, která nabízí v horkých měsících příjemný stín.

Ve svahu je zabudována dřevěná skluzavka, na kterou se děti mohou dostat po provaze – přitahováním, nebo po šikmém dřevěném chodníčku. Dále zde najdeme i mašinku a dekorální doplňky v podobě stromů s ptáky.

K rušení prvků během rekonstrukce nedošlo, neboť herní prvky byly průběžně obnovovány z financí k tomu určených i ze sponzorských darů.

Velkou výhodou zahrady je, že děti mají k dispozici dvě pítka, která jsou rozmístěna po zahradě a nedochází tak k žádnému vylívání, umývání hrnečků apod. Letos je v plánu vybudování ještě třetího pítka.(Příloha č. 9.)

Závěr:

Mateřská škola průběžně rušila nevyhovující herní prvky a kupovala nové. Zásah profesionálů z loňského léta se vydařil. Zahrada je zrekonstruovaná a nabízí pěkná herní zákoutí, estetické prvky, herní plochy i prvky podporující zdravý vývoj dětí.

8.2.2 Hodnocení odpovědí pedagogů

Počet dotazovaných pedagogů – 8

Dotázané učitelky se shodly v šesti položených otázkách dotazníku. Zahradu využívají pravidelně za každého počasí, s vybavením zahrady jsou spokojené a už jim zde nic nechybí. Dále, že prvky jsou bezpečné a jejich samostatné využívání dětmi je samozřejmostí. Učitelky se shodly i na tom, že jediným prvkem, který potřebuje dozor učitelky je kolotoč.

Učitelky jsou přesvědčeny, že dětem se na zahradě líbí a že jsou zde spokojené.

U poslední otázky, kde je zaškrtnuto více odpovědí, je možné vyčíst, že nejméně jsou na zahradě využívány houpačky. Pískoviště a průlezky jsou na stejné úrovni oblíbenosti a v kolonce jiné se objevily koloběžky a míčové hry na hřišti s umělým povrchem, které jsou podle učitelek oblíbené u všech dětí. Viz níže uvedená tabulka.

7. CO DĚTI NA ZAHRADĚ NEJVÍCE VYUŽÍVAJÍ?

Pískoviště	3	37,50%
Houpačky a houpadla	2	25,00%
Průlezky a skluzavky	3	37,50%
Jiné, uveďte ...	8	100,00%

Závěr:

Z dotazníků a jejich odpovědí vyšlo, že se stávajícím vybavením zahrady jsou učitelky maximálně spokojené. Po rekonstrukci zahrady, jim zde nic neschází a je dostatečně podnětné i bezpečné pro děti a jejich rozvoj.

8.2.3 Hodnocení odpovědí dětí

celkem 14 dětí

věk - 5 let

V první otázce se děti více méně shodly. Jedenáct dětí odpovědělo, že na zahradu chodí za každého počasí a tři děti měly komentář - jen když kape. Z toho lze usoudit, že děti zahradu využívají pravidelně za každého počasí.

Ve druhé otázce, zda na zahradu chodí rády, se tři děti lišily od ostatních. Raději by chodily na procházky a na nedaleké hřiště, které nabízí jiné herní prvky, než zahrada mateřské školy. Ostatní děti na zahradu chodí rády.

O samostatném využívání herních zařízení byla u dětí jednotná odpověď, že mohou všude samy, ale na kolotoč ne, tam mohou jen za dozoru učitelky.

Ke čtvrté otázce se deset dětí vyjádřilo, že na zahradě se jim líbí. Čtyři děti by pak raději chodily na nedaleké hřiště, kam dochází pravidelně s rodiči.

O něco málo větší polovině dětí (cca 57%) na zahradě nic nechybí, ale zbylým dětem schází ještě průlezký a také hřiště na hry s míčem.

Poslední otázka - KDE SI NA ZAHRADE NEJVÍCE HRAJETE?

Pískoviště	1	7,14%
Houpačky a houpadla	1	7,14%
Průlezký a skluzavky	5	35,72%
Jiné, uveďte ...	7	50,00%

Z tabulky odpovědí vyplývá, že u dětí je nejméně oblíbené pískoviště a houpačky, více oblíbené pak průlezký a nejvíce dětí si vyhraje na nově vybudovaném hřišti a na koloběžkách.

Závěr:

Děti mají zahradu mateřské školy zrekonstruovanou, líbí se jim, využívají ji každý den, ale ještě by tam potřebovaly více herních prvků, které znají z nedalekého hřiště. Jde o provazovou pyramidu. Děti se mohou volně pohybovat po zahradě a využívat všech prvků a pomůcek. Jediné omezení, které mají, je u kolotoče, který mohou využívat

pouze pod dohledem učitelky.

8.3 Charakteristika mateřské školy

Budova mateřské školy se nachází v klidné ulici, jinak velmi rušné, městské části Praha - Dolní Měcholupy. Je to čtvrť starších vilek a různých nových bytových komplexů.

Samotná budova má svou historii, kdy sloužila jako hostinec, či útulek pro děti.

Roku 1994 došlo k přestavění celé budovy. Z důvodu přibývajících dětí se tak malá rodinná školka o dvou třídách rozšířila na školku čtyř třídni. Dále zde najdeme ložnici, tělocvičnu a dvě jídelny, z nichž jednu využívají žáci místní základní školy. Taktéž mají k dispozici i tělocvičnu, v předem domluvených hodinách.

8.3.1 Analýza vybavení školní zahrady

Mateřská škola má vlastní zahradu, kde až od poloviny roku 2009 dochází k postupnému obměňování herních prvků, neboť dřívější prvky byly již v desolátním stavu. Finance na obnovu zahrady zajišťuje zřizovatel a sponzorské dary rodičů. Zahrada prochází obnovováním bez odborných projektů, avšak všechny dodané a nainstalované prvky mají certifikát.

Zahrada nabízí uměle vytvořený kopec, vzrostlé stromy a prosklenou terasu, která je využívána v době deštivého počasí.

První výměnu musel podstoupit dřevěný hrad se skluzavkou, který byl nahrazen menším, ale skluzavka mu nechybí. Nahrazeny byly i staré dřevěné houpačky za nové a nově byl nainstalován herní prvek v podobě námořní lodě, kde najdeme skluzavku i houpačky. U všech zmíněných prvků jsou i nové dopadové plochy – umělý trávník, který koresponduje s okolním travnatým povrchem, avšak z hlediska bezpečnosti, není tento povrch vhodný. Po dešti je povrch kluzký a děti po něm mohou uklouznout.

Proběhla výměna koloběžkové dráhy, kdy staré poničené dlaždice byly nahrazeny zámkovou dlažbou a nově bylo vybudováno dopravní hřiště. Dále byla nainstalována

dvě nová houpadla a pérovací kladina, kde děti mohou trénovat rovnováhu. (Příloha č.10.)

Závěr:

Herní prvky z roku 1994 se začaly obměňovat až po patnácti letech jejich užívání. Po celou dobu se na zahradu nekoupil žádný herní prvek, dokupovaly se pouze hračky na písek. Od roku 2009 zahrada prošla velkou proměnou. Staré nevyhovující prvky byly nahrazeny novými a dokoupeno bylo i plno dalších herních zařízení, které přispívají k rozvoji dětí. Nejnověji je vybudováno dopravní hřiště.

8.3.2 Hodnocení odpovědí pedagogů

Počet dotázaných - 8

Na první otázku o využívání zahrady odpovědělo šest učitelek, že zahradu využívá pravidelně, ale jen za hezkého počasí. Pouze dvě učitelky využívají zahradu za každého počasí.

Na druhou otázku týkající se vybavení zahrady odpověděla polovina dotázaných učitelek, že zahrada spíše není dostatečně vybavená, tři učitelky se domnívají, že zahrada je spíše vybavená a jen jedna je přesvědčena, že zahrada a její vybavení je dostačující.

Z dalších odpovědí vyplývá, že šest učitelek by zahradu vylepšilo ještě o herní prvky, dvěma na zahradě nic nechybí.

Dotázané učitelky dnes už žádné nebezpečí ve vybavení zahrady nevidí.

Všechny dotázané se shodly, že děti nemají žádná omezení v užívání herních ploch a herních zařízení.

Shodly se i na tom, že děti jsou na zahradě spokojené.

V poslední otázce byly ve většině případů označeny dvě možnosti, pro přehlednost využiji tabulku:

7. CO DĚTI NA ZAHRADĚ NEJVÍCE VYUŽÍVAJÍ?

Pískoviště	5	62,50%
Houpačky a houpadla	2	25,00%
Průlezky a skluzavky	2	25,00%
Jiné, uveďte ...	3	37,50%

Podle učitelek je nejoblíbenější u dětí pískoviště a jízda na kole po dopravním hřišti (zaznamenáno v kolonce jiné), houpačky a průlezky jsou pak na stejné úrovni v oblíbenosti u dětí.

Závěr:

Učitelky by stávající zahradu ještě rády obohatily o více herních prvků. Vybavení je bezpečné a podle učitelek nejčastěji dětmi využívané je v první řadě pískoviště a nové dopravní hřiště.

8.3.3 Hodnocení odpovědí dětí

Počet dotázaných: 25

věk: 4 – 6 let

Na otázku: „Chodíte na zahradu každý den?“ dvě děti odpověděly, že ano, ale většina uvedla pouze za pěkného počasí.

U druhé a čtvrté otázky se děti 100% shodly, že na zahradu chodí rády, a že se jim líbí.

Odpovědi na třetí otázku už tak jednoznačné nebyly. Tři děti uvedly, že na zahradě mohou všude a samostatně. Ostatní dotazované děti uvedly, že mohou všude, ale na kopec.

Na pátou otázku, zda něco na zahradě chybí, odpověděla větší polovina (56%) dětí, že jim nic na zahradě neschází. Zbýlých jedenáct dětí by si přálo ještě průlezky a hlavně kolotoč.

V níže uvedené tabulce najdete odpovědi na oblíbenost herních prvků u dětí.

Pískoviště	5	20,00%
Houpačky a houpadla	9	36,00%
Průlezky a skluzavky	7	28,00%
Jiné, uveďte ...	4	16,00%

Z odpovědí vyšlo, že nejvíce děti využívají houpačky, na druhé místo zařadily průlezky, po té pískoviště a čtyři děti na zahradě nejraději hrají fotbal, nebo jezdí na kole na dopravním hřišti.

Závěr:

Z odpovědí vyšlo, že děti mají zahradu rády, líbí se jim, ale ještě by tam chtěly více průlezek a také kolotoč. Mezi nejoblíbenější hry na zahradě je houpání na houpačkách, fotbal a jízda na kole s využitím dopravního hřiště.

8.4 Charakteristika mateřské školy

Mateřská škola se nachází v bloku činžovních domů, kde v těsné blízkosti najdeme i jesle, základní školu a uměleckou školu.

Samotná budova pochází z 50. let a byla stavěna jako budova provizorní. Je dřevěná, přízemní a původní interiér byl rozdělen na čtyři menší třídy. Dnes jsou zde třídy dvě spojené společnou hernou. Zvlášť je oddělená jídelna.

Z obou tříd je vstup na otevřenou terasu, ze které se dá vejít až na zahradu. Terasa je využívána za příznivého počasí k různým aktivitám dětí - cvičení, řízené činnosti, volné hry, zájmové kroužky.

Ani po únavných jednáních se zřizovatelem ředitelka nedocílila rekonstrukce budovy. Úprava zahrady je nyní v jednání u zřizovatele a vypadá to velmi nadějně. Ředitelka společně s učitelkami už mají vybrané nové herní prvky a jsou v očekávání, zda se nákup a instalace herních prvků uskuteční.

8.4.1 Analýza vybavení školní zahrady

Zahrada má přírodně členitý terén, který je využitelný hlavně v zimních měsících, a vzrostlé stromy nabízejí v horkých dnech přirozený stín i zázemí ptactvu.

Okolo celé zahrady je živý plot z křovin, kde najdeme i malá zákoutí pro dětské hry.

Nyní se opravuje zídka plotu, kde vypadává zdivo.

Vybavení zahrady vzhledem k rozlehlému prostoru působí poměrně chudě.

Najdeme zde pohyblivý chodník, dvě pískoviště, mlhoviště s bazénkem, kladinu se šikmou plochou, kovovou kyvadlovou houpačku pro dvě děti, kovové průlezky, kovový i dřevěný domeček s kreslicí tabulí, mašinku z umělé hmoty a v rohu zahrady je umístěn velký kovový altánek, kde jsou uloženy židličky a stolečky určené pro hry venku.

Travnatá plocha, která je velmi rozlehlá slouží dětem k míčovým a jiným hrám.

Z bezpečnostních důvodů musely být zrušeny kovové houpačky a kovová skluzavka, (Příloha č. 11)

Závěr:

Zahrada mateřské školy je rozlehlá a nachází se v přírodně členitém terénu. Vybavení zahrady je stále ještě zastaralé. V malém procentu je vidět obměna herních prvků, ale z větší části jsou prvky odstraňovány, neboť už dosloužily a nevyhovují bezpečnostním normám. Vedení školy čeká, jestli zřizovatele schválí nákup nových herních prvků, které by podpořily všestranný rozvoj dětí.

8.4.2 Hodnocení dotazníků pedagogů

Počet dotázaných - 3

Na otázku o využívání zahrady odpověděla jedna ze tří učitelek, že chodí na zahradu jen za hezkého počasí. Zbýlé dvě pak zahradu využívají i během nepříznivého počasí.

U otázky týkající se vybavenosti zahrady se odpovědi lišily úplně. Jedna z učitelek si myslí, že zahrada je vybavená dostatečně, druhá, že spíše je dostatečně vybavená a třetí, že spíše není zahrada dostatečně vybavená.

Ovšem všechny tři učitelky se shodly na tom, že by zahrada mohla být obohacena a více herních prvků.

Se stávajícím vybavením souvisela v pořadí čtvrtá otázka, kde z hlediska bezpečnosti učitelky nevidí žádný problém.

Na otázku ohledně samostatného využívání herního vybavení dětmi odpověděly dvě učitelky, že děti mohou na některé prvky pouze s jejich doprovodem. Jedna učitelka uvedla, že děti mohou na všechna zařízení samy.

K otázce spokojenosti či nespokojenosti dětí na zahradě reagovaly všechny učitelky stejně. Jsou přesvědčeny, že dětem se na zahradě líbí.

Odpovědi na poslední otázku, kde si děti na zahradě hrají nejvíce, jsem našla v kolonce jiné. Děti nejvíce využívají travnatou plochu k míčovým a jiným hrám, oblíbené jsou i průlezky se skluzavkou a nejméně děti využívají pískoviště a houpačky.

Závěr:

Z výše uváděných odpovědí vyplývá, že učitelky školní zahradu využívají, ale chybí jim tam více herních prvků, které by podporovaly rozvoj dětí. Podle učitelek je nejčastěji využívané travnaté plochy, která slouží dětem k míčovým i jiným společným hrám. Nejméně jsou pak využity houpačky a pískoviště.

8.4.3 Hodnocení odpovědí dětí

počet dotázaných - 18

věk 5 let

Dotazované děti se hned v prvních odpovědích shodly. Na zahradu chodí, ale když neprší.

Patnáct dětí chodí na zahradu rádo, ale tři děti by raději chodily na procházky.

U třetí otázky byly odpovědi opět všechny shodné a to, že na zahradě mohou všude, ale na modrou kovovou průlezku pouze s doprovodem učitelky.

Z dalších odpovědí vyplývá, že čtrnácti dětem, z celkového počtu dotazovaných, se zahrada líbí, ale šestnácti dětem chybí více průlezek a ještě ve větší míře dráha pro koloběžky, která schází hned dvanácti dotazovaným dětem.

Poslední otázka a její odpovědi jsou pro větší přehlednost zaznamenány v tabulce.

Pískoviště	6	33,33%
Houpačky a houpadla	3	16,67%
Průlezky a skluzavky	9	50,00%
Jiné, uveďte ...	0	0,00%

Kde můžete vidět u dětí vysokou oblíbenost průlezek a skluzavky (50%), nejméně jsou pak oblíbené houpačky.

Závěr:

Z dětských odpovědí jsme se dozvěděly o využívání zahrady za příznivého počasí. Oblibu využívání zahrady, na které se děti úplně neshodly a vybavení které dětem na školní zahradě schází. Chybí jim průlezky, které vyšly i v největší oblíbenosti při hrách.

9. Srovnávací analýza zahrad pozorováním

Na základě pozorování školních zahrad a rozhovoru s ředitelkami vybraných mateřských škol jsem zjistila, že na všech zahradách jsou nainstalované herní prvky – houpačky, skluzavky a různé druhy průlezek, nechybí pískoviště ani herní plochy – travnaté či plochy s umělým povrchem.

První zmiňovaná mateřská škola (8.1) má na své zahradě prvky, které průběžně obměňuje i doplňuje novými. Najdeme zde starší herní prvky vyrobené ze dřeva, umělé hmoty, ale i prvky vyrobené z přírodních materiálů – proutí. Zahrada tak dětem nabízí různá útočiště k jejich společným hrám i k osobnímu rozvoji.

V pořadí druhá mateřská škola (8.2) nabízí, jako jediná z vybraných školek, nově zrekonstruovanou zahradu, kde najdete herní prvky, nové herní plochy i prvky estetické, které příjemně doplňují celkový vzhled zahrady.

U třetí mateřské školy se začalo s obnovováním prvků teprve nedávno. Po pravidelné návštěvě technika, který patnáct let stará zařízení vyřadil z provozu, neboť neodpovídala bezpečnostním normám, se zřizovatel a ředitelka školy dohodly na nákupu nových prvků. Neodpovídající prvky se začaly rušit a na školní zahradě to chvíli nevypadalo moc hezky. Žádná skluzavka, žádné houpačky, jen kovové průlezky, pískoviště a rozbitá dráha pro koloběžky. Dnes je už zahrada vybavena, i když učitelky ještě vidí rezervy v nákupu nových herních prvků.

Vybavení čtvrté zahrady se významně a jednoznačně liší od výše zmiňovaných zahrad. Herní prvky působí zastarale. Při pohledu na ně si můžeme vybavit dětská hřiště dřívějších dob.

Tři školní zahrady a jejich vybavení je průběžně obměňováno i doplňováno. Z toho jedna zahrada prošla celkovou rekonstrukcí počínaje úpravou zeleně a terénu, konče instalací estetických prvků.

Jedna mateřská škola má na zahradě málo herních prvků. Prvky jsou zastaralé, přežívající z dřívějších dob.

Největší rozdíl je vidět mezi zahradou, která je zrekonstruovaná a zahradou, která nenabízí nic nového, jen herní prvky, na kterých se podepsal čas.

10. Celkové výsledky dotazníkového šetření

Všechny odpovědi jsou přehledně zaznamenané a uvedené v tabulkách, ve kterých je uveden vždy počet pedagogických pracovníků na danou odpověď. Ve vedlejším políčku budou počty odpovědí zaznamenány, pro rychlejší orientaci, v procentech.

Tím samým způsobem budou zaznamenány i odpovědi dětí, které jsou uvedeny ve stejně situovaných tabulkách.

Výsledky dotazování pedagogů

Celkový počet dotázaných pedagogů – 27

1. JAK ČASTO VYUŽÍVÁTE ZAHRADU?

Pravidelně denně za každého počasí	20	74,07%
Pravidelně denně jen za hezkého počasí	7	25,93%
Nepravidelně	0	0%

Všechny učitelky využívají zahradu pravidelně, většina z nich za každého počasí.

2. DOMNÍVÁTE SE, ŽE JE ZAHRADA DOSTATEČNĚ VYBAVENA?

Ano	15	55,56%
Spíše ano	7	25,93%
Spíše ne	5	18,51%
Ne	0	0%

Učitelky jsou z větší části s vybavením spokojené, pouze pět z dotázaných není s vybavením úplně spokojena.

3. JE NĚCO, CO VÁM NA ZAHRADĚ CHYBÍ?

Ne není		15	55,56%
Ano	chybí více pomůcek	0	0%
	chybí více herních prvků	12	44,44%
	chybí více hracích ploch	0	0%

Větší polovině učitelek na zahradě nic neschází, ty ostatní by uvítaly více herních prvků.

4. JE STÁVAJÍCÍ VYBAVENÍ ZAHRADY DOSTATEČNĚ BEZPEČNÉ?

Ano	27	100%
Ne – uveďte v čem...	0	0%

U této otázky se všechny zúčastněné shodly na odpovědi, že vybavení je dostatečně bezpečné.

5. MOHOU DĚTI SAMOSTATNĚ VYUŽÍVAT VŠECH HERNÍCH PLOCH?

Ano	20	74,04%
Ne, jen s doprovodem učitelky	7	25,93%

Z odpovědí vyplývá, že většina učitelek nemá problém se samostatným využíváním prvků dětmi. V ostatních případech se to odvíjí od věku dětí, od jejich pohybových dovedností a schopností.

6. DOMNÍVÁTE SE, ŽE JSOU DĚTI NA ZAHRADĚ SPOKOJENÉ?

Ano, děti jsou aktivní při hrách, využívají herních prvků, náčiní a pomůcek	27	100%
Ne, děti raději chodí na hřiště, na procházky	0	0%

a jiné		
--------	--	--

Učitelky jsou stejného názoru, že dětem se na zahradě líbí.

7. CO DĚTI NA ZAHRADĚ NEJVÍCE VYUŽÍVAJÍ?

Pískoviště	12	44,44%
Houpačky a houpadla	10	37,04%
Průlezky a skluzavky	9	33,33%
Jiné, uveďte ...	20	74,04%

Tabulka ukazuje na to, že nejvíce děti využívají jiných ploch a prvků, než v možnostech odpovědí uvádím. Nejčastěji se tam u všech dotazovaných objevovala travnatá plocha a hraní fotbalu, koloběžky a kola. Druhým neoblíbenějším prvkem, dle učitelek, je pískoviště a pak houpačky. Průlezky a skluzavka vyšly z odpovědí jako nejméně využívané dětmi.

Výsledky dotazování dětí

Celkový počet dotázaných dětí – 74

Průměrný věk - 5. let

1. CHODÍTE NA ZAHRADU KAŽDÝ DEN?

Ano	30	40,54%
Ano, když neprší	44	59,46%
Ne	0	0%

Zde se děti v odpovědích rozdělily téměř na dvě stejné poloviny. Ta menší část dětí uvedla, že na zahradu chodí za každého počasí. Větší část dětí uvedla, že zahradu využívají jen za pěkného počasí.

2. CHODÍTE NA ZAHRADU RÁDY?

Ano	66	89,19%
Ne, raději jsme ve školce, na procházce, jinde	8	10,81%

V další otázce byla většina odpovědí dětí stejná a to, že na zahradu chodí rády, jen osm dětí uvedlo, že raději chodí na procházky, nebo na hřiště.

3. MŮŽETE CHODIT NA VŠECHNY PRŮLEZKY SAMY?

Ano	13	17,57%
Ne, jen v doprovodu učitelky	61	82,43%

Větší část dětí uvedlo, že na zahradě mají určitá omezení. Převážně se objevoval dozor nad jedním vybraným prvkem. Třináct dětí uvedlo, že nemá žádná omezení v samostatném užívání herních prvků.

4. LÍBÍ SE VÁM ZAHRADA?

Ano	65	87,84%
Ne, raději chodím na hřiště, na procházky, jiné	9	12,16%

Odpovědi na tuto otázku jsou srovnatelné s odpověďmi na otázku číslo 2., kdy menší skupina dětí by raději navštěvovalo hřiště, nebo chodily na procházku.

5. JE NĚCO, CO VÁM NA ZAHRADĚ CHYBÍ?

Ne, není	37	50%
Ano	37	50%

U této otázky se děti rozdělily na přesnou polovinu, kdy jedné polovině dotazovaných dětí nic na zahradě nechybí a té druhé ano.

6. A CO?

Více hraček	4	5,41%
Více průlezek	11	14,86%
Jiné, uveďte ...	22	29,73%

Čtyřem dětem schází na zahradě hračky, převážně na písek. Jedenáct dětí by na zahradě uvítalo více průlezek a dvaadvacet dětí převážně uvádělo herní plochy v podobě koloběžkové dráhy, hřiště na míčové hry, kolotoč a pomůcky.

7. KDE SI NA ZAHRADĚ NEJVÍCE HRAJETE?

Pískoviště	14	18,92%
Houpačky a houpadla	18	24,32%
Průlezký a skluzavky	26	35,14%
Jiné, uveďte ...	16	21,62%

Nejvíce preferované, u dětí, jsou průlezký společně s houpačkami. Nejméně oblíbené vyšlo pískoviště. V kolonce jiné, děti nejvíce uváděly herní plochy a koloběžky.

11. Diskuze

Zahrady mateřských škol se liší svou charakteristikou. Ale všechny nabízejí různé možnosti k pohybovým aktivitám.

Nejspokojenější děti i pedagogové jsou z mateřské školy, kde proběhla rekonstrukce školní zahrady. Nejvíce děti využívají nově vybudovaného hřiště s umělým povrchem, které by podle jejich slov, potřebovaly ještě jedno. Stejně, jako by potřebovaly ještě jeden herní prvek z nedalekého hřiště – provazová pyramida. Učitelky i děti si novou zahradu a její vybavení užívají. Můžeme tak potvrdit, že zásah odborníků se vyplatil.

Z některých odpovědí vyplývá částečná nespokojenost s počtem herních prvků, přesto děti na zahradu chodí rády, líbí se jim tam a v pohybových aktivitách nejsou omezovány.

S užíváním dostupného vybavení nemají učitelky problém, neboť zařízení jsou podle nich dostatečně bezpečná i pro samostatné užívání dětmi. Samozřejmě s ohledem na jejich věk a schopnosti.

Z hlediska oblíbenosti prvků mě překvapily počty odpovědí týkající se vybavení zahrady, které byly rozděleny na přesnou polovinu. Jedné polovině dotázaných dětí na zahradě nic neschází a té druhé ano. Ovšem odpovědi na to, co jim schází, už se rozcházejí, neboť jde sice o herní prvky, které se vztahují k třetí hypotéze, ale jde i o hrací pomůcky, či herní plochy, které v celkovém výsledku schází nejvíce dětem v podobě hřišť na míčové hry, nebo drah na koloběžky.

Poslední otázka obou dotazovaných skupin se týkala oblíbené činnosti dětí na zahradě. Kdy se odpovědi učitelek a dětí rozcházejí. Podle učitelek mají děti největší zálibu v hraní fotbalu a v jízdě na koloběžkách či kolech. Což děti uvedly na místě posledním. Děti uvádějí na prvním místě průlezky a skluzavku. Na druhé místo učitelky uvádějí pískoviště, které je dle odpovědí dětí na posledním místě v oblíbených herních činnostech. Třetím nejoblíbenějším prvkem byly zmiňovány houpačky na obou

dotazovaných stranách.

Odpovědi dětí musíme brát s rezervou, neboť jsou snadno ovlivnitelné mezi sebou. I přesto, že dotazování probíhalo po menších skupinách, docházelo mezi dětmi k vzájemnému ovlivňování. Odpovědi byly ovlivněny i konkrétní situací a náladou dětí.

ZÁVĚRY

Všechny mateřské školy se průběžně snaží o zvelebení a obnovu zahrady.

Ze čtyř sledovaných mateřských škol se třem podařilo v průběhu několika let obnovit herní prvky a dovybavit zahradu o prvky nové. Tato obnova probíhá v závislosti na finančních prostředcích a možnostech konkrétní mateřské školy.

Z odpovědí pedagogů vyplývá, že zahrada je využívána pravidelně, denně a to téměř za každého počasí. Všechny dotazované učitelky se shodly, že prvky na zahradě jsou bezpečné a odpovídají potřebám mateřských škol.

Z pohledů pedagogů jsou nejvíce dětmi využívané herní plochy určené k míčovým hrám a k jízdě na koloběžkách, popřípadě kolech. Na dalším žebříčku oblíbenosti se podle pedagogů umístila pískoviště, dále houpačky a jako poslední průlezky, které učitelky označovaly nejméně.

Z odpovědí dětí však vyplynulo, jako nejoblíbenější využívané prvky průlezky. Tento prvek uvedlo 35% dětí z celkového počtu dotázaných. Dalším oblíbeným prvkem byly označeny houpačky a nejméně oblíbeným prvkem u dětí je pískoviště.

U této otázky se učitelky a děti na oblíbenosti prvků neshodly.

Vzhledem ke zjištěným výsledkům mohu vyhodnotit závěry vztahující se k hypotézám:

Hypotéza 1 předpokládala průběžnou výměnu herních prvků u 75% oslovených mateřských škol. Tato hypotéza byla potvrzena, neboť u tří ze čtyř mateřských škol k této obměně již došlo.

Z výsledků spokojenosti s dostatečným vybavením zahrady vyplývá, že 18,5% učitelek není s vybavením spokojeno. Což znamená, že spokojenost vyjádřilo 81,5% učitelek.

Tím se hypotéza 2 nepotvrdila, neboť předpokládala spokojenost u 100%.

Z výsledků odpovědí dětí byla zjištěna skutečnost, že 30% dětí by si přálo více herních ploch a jen 15% z předpokládaných 50% dětí, by chtělo na zahradě více herních prvků

v podobě průlezek. Tím se hypotéza 3 nepotvrdila.

Zahrada mateřské školy by měla nabízet přírodní zákoutí i uměle vybudované herní plochy. Některé zahrady nabízejí nebývalé množství herních prvků, jiné jen skromné vybavení. Mateřské školy vytvářejí a zajišťují dětem přirozený pohyb a dostatečně podnětné prostředí, ve kterém mohou děti dále rozvíjet své pohybové dovednosti.

Aby toto prostředí bylo dostatečně podnětné, je třeba ho neustále doplňovat, zvelebovat a obměňovat.

SEZNAM LITERATURY

1. BERDYCHOVÁ, J. *Cvičte s dětmi*. Praha: Olympia 1982
2. BERDYCHOVÁ, J. *Mámo, táto, cvičte se mnou*. Praha: Olympia 1969
3. BOROVÁ, B., TRPIŠOVSKÁ, D., SKOUMALOVÁ, S., SMEJKALOVÁ, V.
4. *Cvičíme malými dětmi*. Praha: Portál 1998
5. DUSPIVOVÁ, H. *Vybavenost zvolené lokality ve vztahu k pohybovým aktivitám dětí předškolního věku*. Praha 2005 – (Bakalářská práce)
6. DVOŘÁKOVÁ, H. *Didaktika tělesné výchovy nejmenších dětí a dětí s hendikepy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta 2000
7. DVOŘÁKOVÁ, H. *K některým problémům tělesné výchovy v současné mateřské škole*. Praha: Karolinum 1998
8. DVOŘÁKOVÁ, H. *Pohybem a hrou rozvíjíme osobnost dítěte*. Praha: Portál 2002
9. DVOŘÁKOVÁ, H. *Pohybové činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe 2006
10. DVOŘÁKOVÁ, H. *Sportujeme s nejmenšími dětmi*. Praha: Olympia 2001
11. DVOŘÁKOVÁ, H. *Základní motorika*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta 2006
12. FOTTOVÁ, M. *Pobyt dětí předškolního věku venku*. Praha: SPN 1969
13. GUILLAUD, M. *Relaxace v mateřské škole*. Praha: Portál 2006
14. HAVLÍNOVÁ, M., VENCÁLKOVÁ, E., HAVLOVÁ, J., LACINOVÁ, I., PETRASOVÁ, N., ŠPRACHTOVÁ, L. a kol. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. Praha: Portál 2000
15. HAVLÍNOVÁ, M. a kol. *Zdravá mateřská škola*. Praha: Portál 1995
16. JUKLÍČKOVÁ – KRESTOVÁ, Z. a kol. *Pohybové hry dětí předškolního věku*. Praha: SPN 1985
17. KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada 2008
18. MACHOVÁ, J., KUBÁTOVÁ, D. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada 2009
19. MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál 1992, s. 11.
20. MIŠURCOVÁ, V., FÍŠER, J., FIXL, V. *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha: PNS 1980

21. MATĚJČEK, Z. *Co kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál 1996
22. SMOLÍKOVÁ, K. a tým autorů. *Rámcový vzdělávací program*. Praha: VÚP 2004
23. ŠKALOUDOVÁ, I. *Zahrada není jen hra – netradiční využití školních zahrad v mateřské škole*. Hradec Králové 30. 3. 2010 - (školení)
24. TATROVÁ, H. *Pohybové hry na mateřské škole*. Praha: SPN 1960
25. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum 2005

Seznam použitých internetových zdrojů

Dětská hřiště, prezentace od Antošová, L., Pašiaková, T. [online]. [cit. 14.5.2011]. Dostupné na WWW: http://www.itczlin.cz/editor/files/prilohy/poza_detska_hriste.ppt

Institut pro testování a certifikaci a.s., Zlín, Kontrola dětských hřišť [online]. [cit. 24.4.2011]. Dostupné na WWW: <http://www.kontrolahrist.cz/kontakt.php>

Zahrada – Park – Krajina 2/2004 s. 19-22, Dětská hřiště a legislativa [online]. [cit. 12.5.2011]. Dostupné na WWW: <http://files.sotkvo.cz/200000045-59db85ad3a/Detska%20hriste%20a%20legislativa>.

Sbírka zákonů 2009 ČR – vyhláška o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých [online]. [cit. 23.3.2011]. Dostupné na WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/sb107-09-pdf.aspx>

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Příloha č. 2

Příloha č. 3

Příloha č. 4

Příloha číslo: 5

Příloha č. 6

DOTAZNÍK PRO PEDAGOGY

1. JAK ČASTO VYUŽÍVÁTE ZAHRADU?

- a) pravidelně denně za každého počasí
- b) pravidelně denně jen za hezkého počasí
- c) nepravidelně

2. DOMNÍVÁTE SE, ŽE JE ZAHRADA DOSTATEČNĚ VYBAVENA?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

3. JE NĚCO, CO VÁM NA ZAHRADĚ CHYBÍ?

- a) ne není
- b) ano
  - 1. chybí více pomůcek
  - 2. chybí více herních prvků
  - 3. chybí více hracích ploch

4. JE STÁVAJÍCÍ VYBAVENÍ ZAHRADY DOSTATEČNĚ BEZPEČNÉ?

- a) ano
- b) ne, uveďte v čem _____

5. MOHOU DĚTI SAMOSTATNĚ VYUŽÍVAT VŠECH HERNÍCH PRVKŮ?

- a) ano
- b) ne, jen s doprovodem učitelky

6. DOMNÍVÁTE SE, ŽE JSOU DĚTI NA ZAHRADĚ SPOKOJENÉ?

- a) ano, děti jsou aktivní při hrách, využívají herních prvků, náčiní a pomůcek
- b) ne, děti raději chodí na hřiště, na procházky a jiné.

7. CO DĚTI NA ZAHRADĚ NEJVÍCE VYUŽÍVAJÍ?

- a) pískoviště
- b) houpačky a houpadla
- c) průlezk a skluzavky
- d) jiné, uveďte _____

Příloha č. 7

DOTAZNÍKOVÉ INTERVIEU, ZÁZNAMOVÝ ARCH

DOTAZOVANÝ POČET DĚTÍ _____

VĚK DĚTÍ _____

	Počet dětí
1. CHODÍTE NA ZAHRADU KAŽDÝ DEN?	
a) ano	_____
b) ano, když neprší	_____
c) ne	_____
2. CHODÍTE NA ZAHRADU RÁDY?	
a) ano	_____
b) ne, raději jsme ve školce, na procházce, jinde	_____
3. MŮŽETE CHODIT NA VŠECHNY PRŮLEZKY SAMY?	
a) ano	_____
b) ne, jen v doprovodu učitelky	_____
4. LÍBÍ SE VÁM ZAHRADA?	
a) ano	_____
b) ne, raději chodím na hřiště, na procházky, jiné	_____
5. JE NĚCO, CO VÁM NA ZAHRADĚ CHYBÍ?	
a) ne, není	_____
b) ano	_____
6. A CO?	
a) více hraček	_____
b) více průlezek	_____
c) jiné (uved'te) _____	_____
7. KDE SI NA ZAHRADĚ NEJVÍCE HRAJETE?	
a) pískoviště	_____
b) houpačky a houpadla	_____
c) průlezky a skluzavka	_____
d) jiné (uved'te) _____	_____

POZNÁMKY UČITELKY:

Příloha číslo: 8

Příloha číslo: 9

Příloha číslo: 10

Příloha č. 11

